

Fidela Bernat: tenpra gaixtoak eramanduena Uztarrozeko euskalduna

Erronkarieraz mintzatzen zekien hondarreko 'uskalduna' zen beharbada

Noizbait gertatu behar zen, ez zitekeen bertzerik espero, eta, artaminten eman zuten heriotz honen berri: Fidela Bernat Arakues, Uztarrozeko alaba, larunbatez hil zen 'Uruñean', Iruñeko Arrosadia barridean, laurogeitamabi urte zituela. Ez da Erronkariko azken euskalduna, baina bai, behar bada, erronkarieraz mintzatzen zekien hondarreko 'uskalduna'.

BELEN MARKO / UZTARROZE

Izan ere, duela hogeiren bat urtetik honat, hameka alditan barreiatu da Erronkariko azken euskaldunaren heriotzaren predikua, eta, hainbatean agertu da bertze euskaldunik hori gezurtatzeko. Dena den, atsekabez hartu dugu berri tristea, eta ezinago penaturik bezain koleraturik ikusten dugu euskarak Erronkarin izan duen atzerakada: 1936an baziren Uztarrozen 350 euskaldun. Urteen joan etorriak ez ziren alferrekoak suertatzen ari, eta, horretaz oharturik, izen handiko hizkuntzalariak joaten hasi ziren Erronkari aldera. Mitxelena bera ibili zen 1952an, eta, ondotik aditu andana ere. Jose Estornes Lasa izabarrak bertzelde, erronkarieraren gramatika egin zuen. Azken urte luzeotan, Koldo Artola aritu da datuak biltzen, eta, zendu berri zaigun Fidela Bernatek berak Artola jaunarekin zuen konfidantzarik handiena euskaraz elerraiteko.

Fidelak, Sharo etxean sortua, ama eta izeba batekin ikasi zuen euskaraz, baina bakarrenetakoa izan zen bere adinekoen artean. «Nik eztakiar nola irakasi al gunien, —zioen Uztarro-

Ustarrotzen jaio zen Fidela Bernat orain larogeitamabi urte.

✓ «Nik eztakiar nola irakasi al gunien, aitareki ez kaine beste, amareki bai eta amaren ahizpa bateki, erraiten zeia guzia uskaraz, eta nik, pues, kolaxet ikasi nien...»

zeko andereak—, aitareki ez kaine beste, amareki bai eta amaren ahizpa bateki, erraiten zeia guzia uskaraz, eta nik, pues, kolaxet ikasi nien...»

XXgarren mendeak, bertzelde, Erronkariko edozein neskaxari bezalako bizimoldea eskaini zion Bernat andereari, hots, lana gogotik egin beharra: «gizona Erribrara xoaitan zia, eta, gu neskatoak, umiak Franzia, ezpartiaña egitra, Maulionira... eta nik egin diar atxurrareki men-

dian, kan gizona solo eztia deusere, lurrak eramaiten dien anitx tenpra egitako guzia... eta bagunia guk azienda eta karrote bateki ardien aintzinean...» Gainerakoan, dantzarako bazen egunik ere. «Sanjuanetan dantzak anitx polit zren...kota handi banakin: bat lurriararaino, bestea remangatrak, atorra onki majo, bordaureki, eta gizona ere onki beztitruk, zaraguelteki xuri, borletak, ezpartiaña eta atorrak anitx majo...»

Iruñeko Aurrezki Kutxa saiatu zen duela hogeitabosten bat urte kalesen (erronkarikoak kalesak dira) mintzairaren bizitza luzatzen, Miguel Jabier Urmeneta deputatu zela. Iza-nez ere, 20.000 pezetako bekasari bana eman zitzaizen hiru andere zaharrei: bi Uztarrozeko, bertzea Izabako. Diru hori herentzian hartuko zuten hiru andere horien ilobek, hilurren zegoen erronkariko euskara ikasiez gero.

Gauzak horrela, arestian erran dugu badela euskaldunik Erronkarin, gazte frankok ikasi baitu. Egin ziren ere ahalegin batzuk erronkarieraz elerraiten ikasteko, irakasle Koldo Artola izan zela. Egun ordea, aitortu behar da adineko jendeak, oro har, ez duela euskara begi onez ikusten. Euskararen legearen arabera, Erronkari zonalde mistoan dago, baina deus guti egiten da euskarak aintzina egin dezan. Erronkariko eskola komarkaletan ez da lerro elebidunik gurasoek ezetza eman ziotelako, eta asignatura hutsa baizik ez da. Gazteen artean aldiz, bertzelakoa da jokamoldea eta bi talde daude euskaltegi moduan antolatuta: bata Uztarroze-Izaban eta bertzea Erronkarin. Horretaz landara, aipatzekoa da Iruñean bordalturik dauden erronkariar senar emazte gazteak ikastola edo eskola elebidunetan hezitzen ari direla seme alabak.

Atsekabez hartu dugu Fidelaren heriotza, baina ihauterietako kantu eta irrien ohiartzunak oraindik ixildu ez direnez, gogoratuko dugu ihauteri egunetan, Uztarrozeko karriketan aditzen zen kopia zaharra, Fidela Bernat Arakues haur zelarik:

*Karrika gaintik guatza
mitilak musikareki
kitarrez erraiten digu
bordaltako goreki.*

Langileetatik %38ak euskara jakin beharko du Donostiar Udalean

J.A. / DONOSTIA

Donostiako Udaleko Gobernu Batzordeak behin behineko onarpena eman zion atzo Udaleko langileentzako hizkuntz perfilen araudiari. Egun lanean diren 1.211 langileetarik %38,4ak jakin beharko ditu euskara eta gaztelera, eta hemen-dik aurrera Donostiako Udalak hartuko dituen langile guztiei eskatuko zaizkie hizkuntz ezagutzari dagozkion gutxieneko baldintzak.

«Langileek herritarrekin ahoz zein idatziz izan beharreko harremanak euskaraz egiteko bideak jartzeaz gainera, Udalak bere publikazio, iragarki, agindu etabar euskaraz zein gaztelaniaz egingo ditu.

Udaleko zein sailetan eta lanetan ari diren, langile gehiago edo gutxiagori eskatuko zaio euskararen ezagutza. Perfil hauek erakusten dutenez sail batzutan langileen gehiengoak jakin beharko du euskara. Hala gertatzen da zerbitzu juridikoetan eta ondareaz arduratzen diren langileen artean —% 88,2ak jakin beharko du—, aurrekontu sailean —% 86ak— eta finantzen sailean —% 76ak—.

Aitzitik suhiltzaileen %15-ak baino ez du jakin beharko, beste hainbesteko portzentaiak mantenu saileko langileen artean eta Goardia Munitzipalean, % 42,5ak. Kontutan hartuz jadanik berrogeitazapi langilek euskara badakitela, larogeitamar, berrogeitabost urtez gorakoak direla eta berrogeitazapi postu hutsik daudela, guztira 280 izango dira Udalaren kontura euskara ikasi beharko dutenak.

Hirigintza

Udalak Kursaleko proiektua aurkeztu zion Diputazioari

J. GARMENDIA / DONOSTIA

Imanol Muruak, Gipuzkoako Diputatuak Kursaleko Batzarre Palazioaren proiektua jaso zuen ofizialki atzo Xabier Albistur, Donostiako alkatearen eskutik. Rafael Moneo arkitektuaren Kursaleko Palazioa eraikitzeko proiektuan, bai Udalak eta bai Foru Aldundiak hartuko dute parte.

Kursaleko palazioaren aurreproiektua joan zen asteen igorri zion Moneok Udaletxeari 6.000 milioi pezetatako aurrekontuarekin. 'Haitz baratuek' Kongresuetarako Aretoa eta Auditorioa izango dituzte eta ar-

kitektuaren esanetan, akzidente geografiko bat izaten jarraitu behar dute: «Ez dira hiriarenak, paisaiaren parte baizik».

Datorren apirilaren 15ean eraikuntzaren egiturari buruzko oinarritzko proiektua jaso beharko da, hartara lanak hasteko lizentzia egiteko. Lanak aparkalekuan hasiko dira eta segidan kuboekin jarraituko dute.

Moneoren «haitz baratuen» proiektua aurkeztu zirenetik merkeenetarikoa zen, 4.500 milioi pezetan baina barnean sarturiko berrikuntzen eraginez garestituz joan da, egungo 6.000 milioiak osatu arte. Aurrerantzean lanetan sarturik dau-

den erakundeetara aurkeztuko du proiektua Udalak, Diputazioaz gain, Eusko Jaurlaritza eta Kultura Ministerioa alegia, kultur eraikuntza finantziatzeko komenioak lortzeko.

HOGEITAZAPI ETA HOGEITALAU METRO

Haitzek hogeitazapi eta hogeitalau metro hartuko dituzte. Handiena itsasorantz okertuta egongo da eta auditorioa hartuko du, 1.800 laguntzako. Moneok aditzera eman zuenez, auditorioa egiteko orduan Europako eraikuntza inportanteentarikoa pentsatu zuen.

Kongresuetarako Aretoa ere bista zoragarriak izango ditu. Kubua

Rafael Moneo.

CARLOS VILLAGRAN

beira prentsatzukoa izango da, material horrek egingo duelako bolumena «masa sendo eta opakoa eta hala ere egunez dirdirgarria izango dena, eta gaez aldiz, argiturri misterioz bilakatuko dena», esan zuen arkitektuak.

Basauriko 'Dos Caminos' geltokia irailerako estaliko da

BILBO

Basauri bitan bereizten zuen 'Dos Caminos' geltokia irailerako estaliko dute. Geltokiko zuloak, hogeitabat metrotako altuera eta 110 metrotako luzera ditu eta lanen ondoren enparantza bat eta anfiteatro bat egingo dira gainean.

110 metroak estaltzeko hiru estrabe erabiliko dira, lehendabizikoak egurrezko zortzi zutabe izango ditu, bigarrenak tamaina bereko bost zutabe baina argi ezberdin eta pisu gutxiagorekin. Hirugarren estrabea pisu gutxiago zutabeek osatuko dute.

Gaiean enparantza bat eraikiko da, 2.750 metro karratuetakoa eta zuhaiztiak izango ditu.